

Per e-mail: vergunningenloket@portofantwerp.com / Wenke.Wouters@portofantwerp.com

Vergunningenloket Haven,
Loodglansstraat 5, Kaai 102,
2030 Antwerpen

29 augustus 2019

- **Milieueffectenrapport (MER) van de ontbossingsplannen van INEOS Manufacturing Belgium II NV (gekoppeld aan plannen voor de bouw van een ethaankraker en een propaandehydrogenatie-installatie in de haven van Antwerpen).**
- **Site: Scheldelaan 460, 2040 Antwerpen, ANTWERPEN 19 AFD, sectie A, perceel 0077/00F000.ⁱ**
- **Gezamenlijk bezwaar tegen de ontbossing en de totale investering in een nieuwe ethaankraker en een propaandehydrogenatie-installatie (op basis van klimaat- en milieuschadelijk gefragmenteerd Amerikaans schaliegas voor het opvoeren van de productie van nieuw plastic in Europa).ⁱⁱ**

Geachte Mevrouw, Geachte Heer,

Ondergetekende organisaties dienen deze brief als bezwaarschrift in om zich te verzetten tegen de uitbreidingsplannen van het petrochemische bedrijf INEOS in de haven van Antwerpen. Wij verantwoord en verklaren onze bezwaren als volgt:

- 1. Geen ontbossingsvergunning en geen besluit over de milieueffectenrapportage (MER) voordat er duidelijkheid is over de beslissingen over de ethaankraker en de PDH-eenheid.**

De ontbossingsplannen van INEOS zijn gericht op het terugdringen van een natuurlijk koolstofopvangsysteem (d.w.z. bospercelen) van ongeveer 50-55 ha. INEOS wil in 2020 beginnen met ontbossing van de site en het bedrijf wil de werkzaamheden binnen 9 maanden afronden. Het bedrijf wil de PDH-eenheid in 2023 operationeel hebben. De ethaankraker is bedoeld om in 2024 in werking te treden. Deze drie projecten worden alle drie door INEOS gezamenlijk aangepakt als Project One.ⁱⁱⁱ Ze zijn allemaal met elkaar verbonden. De cumulatieve effecten van deze projecten moeten samen worden beoordeeld en de Milieueffectenrapporteringen moeten niet afzonderlijk worden behandeld. Het verlenen van toestemming voor de ontbossing zou betekenen dat een vroege, onnauwkeurige en voorbarige beslissing over de PDH-eenheid en de ethaankraker moet worden genomen.

Volgens Artikel 3 van de EU-milieueffectenbeoordelingsrichtlijn^{iv} “**de milieueffectenbeoordeling identificeert, beschrijft en beoordeelt op passende wijze ... de directe en indirecte significante effecten van een project op de volgende factoren:**

- a) bevolking en menselijke gezondheid;**
- b) biodiversiteit, met bijzondere aandacht voor soorten en habitats die worden beschermd uit hoofde van Richtlijn 92/43/EEC en Richtlijn 2009/147/EC;**
- c) land, bodem, water en klimaat;**
- d) materiële goederen, cultureel erfgoed en landschap;**
- e) wisselwerking tussen de factoren omschreven in punten a) tot en met d).**

Volgens Bijlage IV van de EU-milieueffectenbeoordelingsrichtlijn, is een beschrijving en beoordeling vereist van de vermoedelijke aanzienlijke milieueffecten van het project die het gevolg zijn van:

- **de uitstoot van verontreinigende stoffen en de verwijdering en terugwinning van**

afvalstoffen;

- de risico's voor de menselijke gezondheid of het milieu;
- de cumulatieve effecten met andere bestaande en/of goedgekeurde projecten, rekening houdend met eventuele bestaande milieuproblemen in verband met gebieden van bijzonder milieubelang die kunnen worden getroffen of het gebruik van natuurlijke hulpbronnen;
- het effect van het project op het klimaat (bijvoorbeeld op de aard en de omvang van de broeikasgasemissies).

De beschrijving van de waarschijnlijke significante effecten moet betrekking hebben op de directe effecten en alle indirecte, secundaire, cumulatieve, grensoverschrijdende, korte-, middellange- en langetermijneffecten, permanente en tijdelijke, positieve en negatieve effecten van het project (Bijlage IV van de MER-richtlijn).

Voor zover we weten, ontbreken nog steeds gedetailleerde cijfers over de aanzienlijke bestaande en aanhoudende verontreiniging om een correcte inschatting te kunnen maken van bovenstaande regelgeving voor het voorgestelde project. Bijvoorbeeld, er ontbreekt gedetailleerde informatie over de bestaande en voortdurende vervuiling door nieuwe 'virgin plastic' kunststofkorrels in de haven van Antwerpen, de werkelijke emissies over de volledige levenscyclus (met inbegrip van emissies in de hele toeleveringsketen van de ethaankraker en PDH-eenheid), de omvang van de luchtvervuiling door de toekomstige installaties en verdere technische details die noodzakelijk zijn om een goede MER uit te voeren.

Een beslissing over ontbossing van een natuurlijk koolstofopvangsysteem in een hooggeïndustrialiseerd gebied, omgeven door hoge uitstoters, kan dus pas worden genomen nadat beslissingen over de MER-procedures van de ethaankraker en PDH-eenheid zijn genomen.

Ongeacht het bovenstaande verwerpen wij de plannen van INEOS op de volgende gronden:

- 2. De huidige en aanhoudende vervuiling in de haven door plastic korrels (de zogenaamde pellets) moet worden opgelost voordat nieuwe vergunningsprocedures kunnen worden gestart.**

Systematische vervuiling door nieuw geproduceerde plastic basisdeeltjes ('*virgin plastics*') verhoogt het probleem van het plastic afval aanzienlijk en is rechtstreeks in tegenspraak met de onlangs aangenomen nieuwe regels van de Europese Unie inzake kunststoffen voor eenmalig gebruik.^v

De haven van Antwerpen wordt al geteisterd door een massale vervuiling met vers geproduceerde plastic korrels, '*virgin plastics*'. De overheid moet dit belangrijk probleem eerst aanpakken vooraleer beslissingen over bijkomende productie-installaties kunnen worden genomen.

De dagelijkse vervuiling gebeurt in beschermde internationale Ramsar^{vi} en Europese Natura 2000-gebieden^{vii} en werd goed gedocumenteerd door het Vlaamse mediaplatform Mondiaal Nieuws (mo.be). Volgens het recent gepubliceerde artikel *Het lek van de plasticindustrie: bergen korrels op het strand* wordt geschat dat "4 ton korrels werden 'verloren' in 2017 en 2,5 ton in 2018 in de haven van Antwerpen".^{viii}

De vervuiling met plastic korrels werd opgetekend in de **Natura 2000 site „Schorren en Polders van de Beneden-Schelde, SiteCode: BE2301336**, vlakbij de grens met Nederland.

Andere Natura 2000 sites die kunnen getroffen worden:

- Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent (SiteCode: BE2300006)
- Kuifeend en Blokkersdijk (SiteCode: BE2300222)
- Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitat (SiteCode: BE21000045)
- Westerschelde & Saeftinghe (SiteCode: NL9803061)
- Oosterschelde (SiteCode: NL3009016)
- Markiezaat (SiteCode: NL3009015)

De vereiste Soorten- en Afvalbeheerplannen voor de Belgische sites (met inbegrip van BE2301336) bevatten geen specifieke verwijzing naar controle, documentering of preventie van verontreiniging door kunststofkorrels.

Volgens de officiële Ramsar-beschrijving bestaan de Schorren van de Beneden Schelde uit *"drie afzonderlijke getijdengebieden, bestaande uit het laatste overgebleven gebied van brakke, getijde- en moerasachtige vlakten en moerassen in België. Een grens wordt gedeeld met Nederland. De droogvallende platen ondersteunen een typische ongewervelde fauna. Een belangrijk gebied voor talrijke soorten overwinterende, halteplaats houdende en ruiende watervogels."*

Volgende foto's (met dank aan Andy Gheorghiu, beleidsadviseur, Food & Water Europe) werden gemaakt in juli 2019 in de Haven van Antwerpen (Natura 2000 site „Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent“ Site - Code: BE2300006). Zij tonen op onweerlegbare wijze de schaal van het probleem aan.

Slechts één enkele dijk/dam scheidt de bestaande en nieuw geplande INEOS-installaties van het vervuilde Natura 2000-gebied.

Overeenkomstig artikel 6 van de Natura 2000 Richtlijn 92/43/EEG (92/43/EEG)

- **“Stellen de lidstaten de nodige instandhoudingsmaatregelen vast die, indien nodig, passende beheersplannen omvatten die specifiek voor de gebieden zijn ontworpen of in andere ontwikkelingsplannen zijn geïntegreerd, alsmede passende wettelijke, bestuursrechtelijke of contractuele maatregelen die beantwoorden aan de ecologische eisen van de natuurlijke habitat.”**

- **“Nemen de lidstaten passende maatregelen om te voorkomen dat in de speciale beschermingszones de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten verslechtert en dat de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen, worden verstoord,”.**
“Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor het gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.”

In antwoord op een officiële vraag van Food & Water Europe antwoordde de Vlaamse Milieumaatschappij op 26 juli 2019: *“In het verleden hebben we nog geen onderzoek gedaan naar de hoeveelheid microplastics in onze waterlopen. In samenwerking met de Universiteit Gent zijn we pas onlangs een project gestart om de aanwezigheid, verspreiding en effecten van microplastics te monitoren. Er zijn momenteel geen resultaten beschikbaar”*^{ix}

Rekening houdend met dit antwoord, met de huidige vervuiling in beschermde gebieden en met het feit dat de soorten en afvalbeheersplannen van de getroffen gebieden niet voorzien in het beheer van plastic pellets, is hier duidelijk sprake van een inbreuk op de bestaande Natura 2000-wetgeving. Dit moet worden aangepakt en het huidige enorme probleem moet worden opgelost voordat er een besluit kan worden genomen over de uitbreidingsplannen van INEOS.

We willen er eveneens op wijzen dat het probleem van de plastic korrelvervuiling zich ook in de buurt van andere INEOS-productielocaties voordoet.

Er zijn ongeveer 450.000 plastic korrels gevonden op een enkel strand in Schotland, vlakbij de

grootste Ineos-fabriek in het Verenigd Koninkrijk.^x Er zijn papegaaiduikers, een bedreigde soort, gevonden met plastic korrels in de maag.^{xi} Deskundigen menen dat 15% van de papegaaiduikerpopulatie in de Firth of Forth (waar het chemisch complex Grangemouth van INEOS gevestigd is) de gevolgen draagt van het inslikken van plastic korrels.^{xii}

Volgens het uitgebreide "Plastic & Health" rapport van het Center for International Environmental Law *"is de enge benadering van de beoordeling en aanpak van de gevolgen van plastic tot op vandaag ontoereikend en ongeschikt. Het nemen van weloverwogen beslissingen over de risico's van plastic vereist een volledige levenscyclusbenadering om de totale omvang van de toxische effecten ervan op de menselijke gezondheid te begrijpen. Een bijkomende vereiste is dat men erover waakt dat niet nog meer, complexere milieuproblemen worden gecreëerd in een poging om de huidige aan te pakken"*.^{xiii}

Gezien de negatieve effecten van kunststofvervuiling is het dringend noodzakelijk om eerst de omvang van het probleem te monitoren en te beoordelen en de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid voor deze lozingen te verbeteren en controles te verhogen voordat nieuwe productie-eenheden kunnen worden toegestaan.

Aangezien de beschermde Natura 2000-gebieden in Nederland waarschijnlijk ook aangetast zullen worden, moet er een grensoverschrijdende milieueffectrapportage (MER) worden uitgevoerd.

3. **Klimaat- en milieuschadelijk gefragmenteerd Amerikaans schaliegas is cruciaal voor de voorgestelde uitbereiding van Ineos-investeringen**

Het wordt steeds duidelijker dat de plasticindustrie in de Verenigde Staten stilzwijgend en met weinig gevoel voor verantwoordelijkheid, enorme voordelen uit de ecologisch destructieve 'fracking boom' heeft geoogst.^{xiv} Fracking heeft de afgelopen jaren een overaanbod van goedkoop ethaan opgeleverd. Deze toename is een zegen voor de plasticindustrie, die afhankelijk is van de petrochemie om ethaan (het zogenaamde "natte gas" en onderdeel van aardgas) om te zetten in kunststoffen. Volgens een recent verschenen IEA-rapport^{xv}, zorgen de Verenigde Staten voor ongeveer 40% van de wereldcapaciteit voor de productie van petrochemische producten op basis van ethaan.

De petrochemie staat ook op het punt om snel de grootste drijvende kracht te worden achter het wereldwijde oliegebruik (inclusief "nat gas" of ethaan), waardoor ze een grote bijdrage levert aan de klimaatverandering. Momenteel is de chemische sector al de grootste industriële afnemer van fossiele brandstoffen, met 14% van de wereldwijde vraag naar olie (inclusief ethaan, propaan en butaan) en 8% van de primaire vraag naar gas.

Het petrochemische bedrijf Ineos nam het initiatief om 'fracking', de destructieve ontginningsmethode naar het Verenigd Koninkrijk en het Europese vasteland te brengen. Het belangrijkste en opvallendste doel van het bedrijf is winst genereren door het gebruik van goedkoop gas voor de eigen productie van kunststoffen en petrochemische producten.^{xvi} Zij promoten deze bedrijfsvisie op een moment in de geschiedenis dat de opwarming van de aarde en de plasticvervuiling van onze oceanen en kusten behoren tot de meest heikele problemen voor de huidige en volgende generaties^{xvii}.

Volgens recente berekeningen van het Center for International Environmental Law (CIEL) zal alleen al de uitstoot van de volledige levenscyclus van plastic (inclusief het winnen van fossiele brandstoffen, productie, transport, gebruik en verwijdering) 56 gigaton CO₂ genereren tegen 2050. Dit komt overeen met 10 – 13% van het globale koolstofbudget dat ons nog rest om binnen een 1,5°C- klimaatopwarmingsscenario te blijven.^{xviii}

Wij benadrukken nogmaals de verplichting om de directe en indirecte effecten, de secundaire, cumulatieve, grensoverschrijdende, korte-, middellange- en langetermijneffecten, de permanente en de tijdelijke, de positieve en de negatieve gevolgen van het project op het klimaat te beoordelen. Bij deze beoordeling moet aandacht worden besteed aan de emissies over de gehele levenscyclus (over de gehele leveringsketen) en de grensoverschrijdende effecten.

We zullen de noodzaak hiervoor als volgt toelichten en verder uitwerken:

4. Negatieve effecten van via fracking ontgonnen schaliegas op het klimaat, het milieu en de volksgezondheid

De vergaarde wetenschappelijke bewijzen^{xix} tonen aan dat de schadelijke gevaren van fracking voor het milieu en de volksgezondheid talrijk en aanzienlijk zijn. Samengevat: grootschalige industrialisering van het voormalige platteland, vervuild grondwater, grootschalig gebruik van zoetwater, uitstoot van broeikasgassen (die leidt tot meer luchtvervuiling en gevolgen heeft voor het klimaat), blootstelling aan giftige chemicaliën en aardbevingen als gevolg van de injectie van grote hoeveelheden afvalwater.

Al in 2012 luidde het VN-programma (UNEP) wereldwijd de alarmbel over 'fracking'.^{xx} Er werd gewaarschuwd dat "fracking zelfs bij een correcte aanpak negatieve milieueffecten kan hebben". De toevoer van goedkoop ontgonnen schaliegas voor de productie van goedkoop basisplastic is de belangrijkste succesfactor voor de nieuw geplande investeringen van Ineos in de Haven van Antwerpen.^{xxi} Ineos wil deze investeringen die gericht zijn op toepassingen uit het verleden doordrukken op een moment dat we het er internationaal over eens zijn dat we de klimaatcrisis en de plasticvervuiling radicaal moeten aanpakken - een fundamentele transitie die ook de haven van Antwerpen dient te realiseren.

Op de 685 door vakgenoten geëvalueerde studies, commentaren en evaluaties over fracking^{xxii}:

- definiëren 84% van de gezondheidsgerelateerde studies potentiële risico's of daadwerkelijk geconstateerde slechte resultaten op het gebied van de volksgezondheid;
- tonen 69% van de studies m.b.t. de waterkwaliteit een mogelijk verband met of daadwerkelijke incidentie van waterverontreiniging als gevolg van het boren naar schaliegas;
- wijzen 87% van de studies m.b.t. luchtkwaliteit op hoge emissies en/of op concentraties van luchtverontreinigende stoffen in de dampkring.

Sinds 2005 zijn er, volgens gegevens van de industrie en de overheid, verspreid over meer dan 20 staten van de VS bijna 140.000 frackingbronnen geboord of toegestaan.^{xxiii} In Pennsylvania - een van de 'opofferingszones' van de frackingindustrie in de Verenigde Staten - bestond vóór 2005 geen schaliegasproductie. Binnen slechts tien jaar zijn daar 10.000 bronnen geboord en ontgonnen, die enorme schade aan de desbetreffende gebieden veroorzaakten.^{xxiv}

Pennsylvania waar het Marcellus Shale Basin gesitueerd is, is de lokatie waar Ineos het schaliegas vandaan haalt. Ineos vertrouwt op een constante aanvoer van klimaatvijandig en milieuvriendelijk via fracking ontgonnen schaliegas om in Europa goedkoop nieuw plastic te produceren – inclusief de momenteel geplande installaties in de Haven van Antwerpen.

De eerste Mariner East Pipeline, waarvan Ineos afhangt voor het transport van het gefracte

gas, werd meer dan eens stilgelegd door de overheid van de staat Pennsylvania, die de pijpleiding "een duidelijk en aanwezig gevaar voor leven of eigendom" vond. De tweede keer dat de pijpleiding werd gesloten, pleitte Ineos bij de federale overheid om een gevaarlijke pijpleiding te heropenen, en bekloeg zich dat de vigerende regelgeving "onvoorspelbaar en verontrustend" was.^{xxv}

De bouw van een controversiële tweede Mariner East Pipeline is van start gegaan na twee jaar van aanhoudend protest vanuit de gemeenschap. Intussen heeft de bouw echter al privé-waterputten bezoedeld en aardscheuren en aardputten ('sinkholes') veroorzaakt. In december 2018 startte het Openbaar Ministerie van de Provincie Chester een strafrechtelijk onderzoek op naar de activiteiten van Sunoco, de belangrijkste partner van Ineos in de VS, langsheen de pijpleiding.^{xxvi}

Vrouwen, niet-blanke gemeenschappen en mensen in armoede zijn bijzonder kwetsbaar voor milieuonrechtvaardigheid en schade door fracking en de aanverwante infrastructuur. Deze feiten hebben het UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW – het VN-Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen ertoe aangezet de Britse regering te vragen "informatie te verstrekken over de maatregelen die worden genomen om de gevolgen voor het milieu en de gezondheid van vrouwen en meisjes, vooral plattelandsvrouwen, van de giftige stoffen die zullen vrijkomen bij de geplande schaliegasboringen aan te pakken en te matigen".^{xxvii} Na bestudering van het onbevredigende antwoord heeft het CEDAW van de VN er bij de Britse regering op aangedrongen om "de invoering van een alomvattend en volledig verbod op fracking" in maart 2019 te overwegen".

Dit besluit weerklonk ook elders, bij andere instanties en voor andere locaties. In oktober 2018 vaardigde de CESCR van de VN een officiële waarschuwing uit met betrekking tot het boren naar schaliegas in Argentinië. Zij stelde: "Het verontrust het Comité dat dit project, dat gebruik maakt van hydraulische breuken, in strijd is met de verbintenissen van dit land in het Klimaatakkoord van Parijs, met een negatieve impact op de opwarming van de aarde en de economische en sociale rechten van de huidige wereldbevolking en toekomstige generaties (Artikel 1 (1) en 2 (1))."^{xxviii}

Het Permanent Volkstribunaal voor Fracking, Mensenrechten en Klimaatverandering besloot in mei 2018^{xxix} in een voorlopige verklaring dat uit het bewijsmateriaal blijkt dat fracking substantieel bijdraagt aan de klimaatverandering en de opwarming van de aarde en "massale schendingen van een aantal belangrijke en procedurele mensenrechten" omvat. In zijn definitieve advies beval het PPT aan "fracking te verbieden" en dat "de Speciale Rapporteur voor Mensenrechten en het Milieu gevraagd moest worden om de schendingen van de rechten van de mens en de natuur door de onconventionele Olie- en Gaswinningindustrie te onderzoeken".^{xxx}

In de vragenlijst van 2014 over de toepassing van Aanbeveling 2014/70/EU van de Europese Commissie betreffende de minimumbeginselen voor de exploratie en productie van koolwaterstoffen (zoals schaliegas) met behulp van grootvolume hydro 'fracturering' antwoordde de Belgische regering als volgt:

"België waardeert de inspanningen van de EC om de huidige EU-wetgeving voor de exploitatie van onconventionele fossiele brandstoffen te screenen op leemten. Dit onderzoek heeft de huidige zwakke punten aan het licht gebracht die het waarborgen van milieuveilige exploitatie verhinderen. België vroeg daarom om een duidelijk en bindend wetgevingsinitiatief. .... In het bijzonder houdt de aanbeveling onvoldoende rekening met het verzorgingsbeginsel, dat echter wel is voorzien in Artikel 192, lid 2, van het Verdrag betreffende

de Werking van de Europese Unie (VWEU), en dat een van de belangrijke grondbeginselen is van de milieuwetgeving van de EU. .... Op 4 juli 2014 heeft de Vlaamse Regering een tijdelijk moratorium ingesteld op vergunningen voor de exploratie en productie van onconventionele koolwaterstoffen wanneer het gaat om grootvolume hydrofracturering. Dit moratorium zal ten minste van kracht zijn tot de geldende wetgeving voldoende is aangepast, de nodige administratieve capaciteit positief is geëvalueerd en een strategische visie op schaliegas is ontwikkeld.^{xxxix}

In februari 2016 heeft het Europees Parlement in het kader van de EU-biodiversiteitsstrategie de volgende tekst goedgekeurd:

"Het Europees Parlement dringt er bij de lidstaten op aan - op basis van het voorzorgsbeginsel en het beginsel dat preventief dient te worden gehandeld, en rekening houdend met de risico's en de negatieve gevolgen voor het klimaat, het milieu en de biodiversiteit die gepaard gaan met hydrofracturering voor de winning van niet-conventionele koolwaterstoffen, en met de lacunes die zijn geïdentificeerd in de EU-regelgeving voor schaliegasactiviteiten - geen nieuwe hydrofracturering in de EU toe te staan.^{xxxix}

Als dat de vereiste en gemotiveerde procedure is voor nieuwe fracking-activiteiten in de EU, moet deze ook gelden voor de invoer en het gebruik van via fracking ontgonnen koolwaterstoffen.

Op 8 oktober 2018 kondigde het International Panel for Climate Change (IPCC) aan dat het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5°C snelle, verreichende en ongeziene veranderingen aan alle aspecten van de samenleving zou vereisen. Gezien zijn duidelijke voordelen voor mede mens en voor de natuurlijke ecosystemen, zou een beperking van de opwarming van de aarde tot 1,5°C in vergelijking met een beperking tot 2°C, ook gepaard kunnen gaan met een duurzamere en rechtvaardigere samenleving.^{xxxiii} Het rapport stelt vast dat het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5°C een "snelle en verreichende" overgang zou vereisen op het gebied van land, energie, industrie, gebouwen, vervoer en steden. De wereldwijde, door de mens veroorzaakte netto-uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) zou tegen 2030 met ongeveer 45% moeten dalen ten opzichte van 2010 om tegen 2050 'netto nul' te zijn.

Er is op wereldschaal een zeer belangrijk, maar grotendeels genegeerd, probleem met de vluchtige methaanemissies uit gaswinning in het algemeen en van schaliegas in het bijzonder. Robert Howarth, een onderzoeker van Cornell University, concludeerde onlangs dat de wereldwijde toename van methaanemissies in de afgelopen 10 jaar grotendeels werd veroorzaakt door de fracking-industrie.^{xxxiv}

In zijn conclusie schrijft Prof. Howarth: "In oktober 2018 publiceerde het IPCC een bijzonder rapport, als antwoord op de oproep tijdens de COP21-onderhandelingen van de Verenigde Naties om de planeet ver onder de 2°C van de pre-industriële basislijn te houden (IPCC, 2018). **Ze wezen op de noodzaak om zowel de uitstoot van koolstofdioxide als van methaan te verminderen en erkenden dat het klimaatsysteem sneller reageert op methaan: de vermindering van de uitstoot van methaan is een van de beste manieren om de opwarming van de aarde onmiddellijk te vertragen (Shindell et al., 2012). Gezien onze bevinding dat aardgas (zowel schaliegas als conventioneel gas) verantwoordelijk is voor een groot deel van de recente toename van de methaanuitstoot, wijzen wij erop dat de beste strategie is om zo snel mogelijk af te stappen van aardgas en zowel de uitstoot van koolstofdioxide als van methaan te verminderen. Aardgas is geen overbruggingsbrandstof**"^{xxxv}

Aangezien **methaan** als broeikasgas over een periode van twintig jaar minstens **zesentachtig keer krachtiger is dan CO₂**, betekent de keuze voor 'business as usual' of zelfs nog meer fracking gewoonweg dat het niet mogelijk zal zijn om de klimaatdoelstellingen en/of de doelstellingen van het Akkoord van Parijs te bereiken en "de stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde ruim onder de 2°C te handhaven [...] en de inspanningen voort te zetten om de temperatuurstijging te beperken tot 1,5°C".^{xxxvi} Deze cruciale toezeggingen laten niet veel ruimte voor improvisatie, omdat er weinig tijd is voor deze drempels worden bereikt: in 2016 bereikten we al het 1,1°C-punt.^{xxxvii} en het 1.5°C-punt zal, bij het handhaven van de huidige uitstoot, reeds binnen enkele jaren (zeker <10 jaar) bereikt worden.^{xxxviii}

Tussen 2014 en 2017 verbruikte de chemische en petrochemische industrie bijna 22% (energie- en niet-energieverbruik) van het totale Belgische verbruik van fossiele gassen.^{xxxix}

Volgens de Vlaamse federale site voor klimaatverandering veroorzaakte de chemische industrie in 2017 het grootste deel van de emissies door industriële activiteiten: 42% van de totale emissies, waarvan 45% uitsluitend door de petrochemische industrie.^{xl}

Bovenop de klimaatimpact, hebben de geplande installaties ook directe impact op de luchtkwaliteit. Vorig jaar bleek echter uit satellietgegevens dat België, en vooral de Antwerpse regio, tot de meest vervuilde luchtzones ter wereld behoren.^{xli} Een belangrijke factor is de aanwezigheid van de haven- en petrochemische cluster.

Elke installatie, zoals deze die gepland wordt op de projectlocatie, die afhankelijk is van via fracking ontgonnen gas levert een directe bijdrage aan de dramatische toename van de opwarming van de aarde, de constante en toenemende productie van plasticvervuiling en betrokkenheid bij schendingen van de mensenrechten in de hele toeleveringsketen. Alle betrokkenen moeten verantwoordelijk worden gesteld volgens het voorzorgs-, preventie- en het 'de vervuiler betaalt'-beginsel van de Europese Unie.

De Haven van Antwerpen heeft volgens de huidige normen al een enorme transformatietaak te vervullen. De investeringsplannen van Ineos zullen alle inspanningen voor dit noodzakelijke en existentiële proces torpederen. We dringen er dan ook op aan om de huidige ontbossingsaanvraag, alsook de PDH-installatie en de ethaankraker aan te weigeren.

Met de meeste hoogachting,

Andy Gheorghiu, Policy Advisor and
Campaigner, Food & Water Europe, Brussels,
email: agheorghiu@fweurope.org

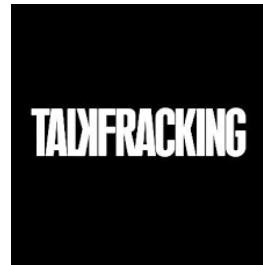
Scott Edwards, Legal Director, Food & Water
Watch, Washington, USA
email: sedwards@fwwatch.org

Clare Perry, Ocean and Climate Campaign
Leader, Environmental Investigation Agency,
UK
email: clareperry@eia-international.org

Joe Corré, Founder, Talk Fracking, London, UK
email: office@joecorre.com

Sascha Gabizon, Executive Director, Women Engage for a Common Future (WECF), Utrecht, Netherlands
email: sascha.gabizon@wecf.org

Rob Buurman, Directeur, Recycling Network Benelux, Utrecht Netherlands
email: rob.buurman@recyclingnetwerk.org

David Azoulay, Environmental Health Program Director, Center for International Environmental Law (CIEL)
email: dazoulay@ciel.org

Delphine Lévi Alvarès, European coordinator, #BreakFreeFromPlastic
email: delphine@zerowasteurope.eu

Antoinette Vermilye, co-founder Gallifrey Foundation,
email: antoinette@gallifrey.foundation

GALLIFREY
FOUNDATION

Dr Vanessa Sarah Salvo, Spanish Delegation Coordinator, Surfrider Foundation Europe Spanish Delegation
email: vsalvo@surfrider.eu

Steve Mason, Campaign Director, Frack Free United, UK
email: steve@frackfreeunited.co.uk

Pat Venditti, Programme Director
Greenpeace UK, London
email: areeba.hamid@greenpeace.org

Claudia Tormey, Sick of Plastic Campaign Manager, Friends of the Earth Ireland
Email: claudia@foe.ie

Mindy O'Brien, Coordinator, Voice of Irish Concern for the Environment, Ireland
email: info@voiceireland.org

Bas Oudenaarden, Campaigner, Rotterdams Klimaat Initiatief, Netherlands
email: info@rotterdamsklimaatinitiatief.nl

Meadhbh Bolger, Resource justice campaigner, Friends of the Earth Europe
email: meadhbh.bolger@foeeurope.org

Ethan Buckner, Energy Campaigner, Earthworks, USA
email: ebuckner@earthworksaction.org

EARTHWORKS

Pauline Meechan, Co-ordinator , Frack Free
Sherwood Forest & Edwinstowe. Nottingham,
UK
email:
frackfreensandedwinstowe@gmail.com

Adrian Palmer, Spokesperson, Frack Free York
and Villages, UK
email: Frackfreeyorkandvillages@gmail.com

Dave Adam, Co Chair, Frack Free Rydale, UK
email: daveyadam32@gmail.com

Stephen Jennings, Chair, Frack Free Pickering,
UK
email: frackfreepickering@gmail.com

-/-

Marcus Rooman, Hart boven hard, Flanders,
Belgium
email: marcus.rooman@gmail.com

Hugo van Dienderen & Bernard Hubeau, co-
chairs, Grootouders voor het Klimaat,
Flanders, Belgium
email: info@grootoudersvoorhetklimaat.be

ⁱ Officiële website Omgevingsloket:

<https://www.omgevingsloket.be/omvPubliek/?openbaaronderzoek#openbaaronderzoekprojectdetail/projectuid=oJisJV9sQn61aQrmOly2ng>

ⁱⁱ Persbericht „INEOS, Europe’s largest petrochemicals company, announces Antwerp as the location for its new ground breaking 3 billion Euro petrochemical investment“. 14 januari 2019. Link: <https://www.ineos.com/news/ineos-group/ineos-announces-antwerp-as-the-location-for-new-petrochemical-investment/>

ⁱⁱⁱ INEOS. Project One. <https://www.ineos.com/gamechanger/>

^{iv} https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_Directive_informal.pdf

^v Europese Commissie persbericht. „Circular Economy: Commission welcomes Council final adoption of new rules on single-use plastics to reduce marine plastic litter.“ 21 05 2019. Link: https://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-2631_en.htm

^{vi} <https://www.ramsar.org/wetland/belgium>

Ramsar omschrijving: Schorren van de Beneden Schelde

Schorren van de Beneden Schelde. 04/03/86; Vlaamse Gewest; 420 ha; 51°20'N 004°15'E. Toegevoegd aan het Montreux Record, 4 juli 1990. Speciale beschermingszone EC-richtlijn; Natuureservaten, Geclassificeerd Landschap. Drie afzonderlijke intergetijdengebieden, bestaande uit het laatste overgebleven gebied van brakke, brakke, getijde- en moerasachtige gebieden in België. Een grens wordt gedeeld met Nederland. De wadplaten ondersteunen een typische ongewervelde fauna. Een belangrijk gebied voor tal van soorten overwinterende, halteplaats houdende en ruiende watervogels. Menselijke activiteiten zijn onder andere recreatie, begrazing door schapen en visserij. De omgeving wordt gedomineerd door grote industrie- en havencomplexen en intensieve landbouwgrond. Het natuurlijke dynamische karakter van het gebied wordt versterkt door uitgebreid baggeren om een diepwatervaartkanaal in stand te houden. Geplaatst op het Montreux Record in 1990 omdat de intensivering van de landbouw heeft geleid tot ernstige verrijking en verlagings van de grondwaterspiegel van het gebied. Site van de eerste Ramsar Adviesmissie in 1988. Ramsar site nr. 327. Meest recente RIS-informatie: 1992.

^{vii} <https://natura2000.eea.europa.eu/>

http://natura2000.eea.europa.eu/?query=Natura2000Sites_9883_1,SITECODE,BE2301336

<http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=BE2301336>

^{viii} Tine Hens. „The great spill of the plastics industry: mountains of nurdles on the beach“. Mo Magazine. 16 07 19. Link:

<https://www.mo.be/en/report/great-spill-plastics-industry-mountains-nurdles-beach>

Tine Hens. „Het lek van de plasticindustrie: bergen korrels op het strand“. Mo Magazine. 15 07 19. Link:

<https://www.mo.be/reportage/het-lek-van-de-plasticindustrie-bergen-korrels-op-het-strand>

^{ix} Email antwoord van de Vlaamse Milieumaatschappij betreffende de beheersplannen/beoordeling van plasticvervuiling voor verschillende Natural 2000-sites ((Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent, SiteCode: BE2300006 and Schorren en Polders van de Beneden-Schelde, SiteCode: BE2301336). 26.07.2019. Beschikbaar op vraag bij: agheorghiu@fweurope.org

^x Keane, Kevin. „Fife beach worst for nurdle pollution“. BBC. 21 mei 2018. Link: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-44196556>

^{xi} Rakowski, Sarah. „Scottish puffins found with plastic pellets in their stomachs“. 27 maart 2015. Link: <https://phys.org/news/2015-03-scottish-puffins-plastic-pellets-stomachs.html>

^{xii} Miller, David. „Public urged to track nurdles on Scotland’s beaches“. BBC. 5 mei 2016. Link: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-36211895>

^{xiii} CIEL. „Plastic & Health“. Link: <https://www.ciel.org/plasticandhealth/>

^{xiv} Food & Water Watch. Issue Brief „Another Petrochemical Sacrifice Zone“. September 2018. Link:

https://www.foodandwaterwatch.org/sites/default/files/ib_1808_appalachiangasclusters-web.pdf

^{xv} IEA. „The Future of Petrochemicals“. October 2018. Link: <https://www.iea.org/petrochemicals/>

^{xvi} INEOS. „Why Shale Gas?“ Link: <https://www.ineos.com/businesses/ineos-shale/why-shale-gas/>

Ineos. „Ineos Leading the UK Shale Gas Revolution“. 4 december 2014. Link: https://www.youtube.com/watch?v=t_jKxWLFy4

UK’s Energy and Climate Change Committee - Written evidence submitted by INEOS Olefins & Polymers UK (ISG 10). September 2012. Link:

<https://publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmselect/cmenergy/785/785we09.htm>

^{xvii} Harley Birch. „Drowning in plastic: can we solve the marine pollution problem?“. Science Focus. 20 november 2017. Link:

<http://www.sciencefocus.com/article/planet-earth/drowning-plastic-can-we-solve-marine-pollution-problem>

L. Lebreton et. al. „Evidence that the Great Pacific Garbage Patch is rapidly accumulating plastic“. Scientific Reports. 22 maart 2018. Link:

<https://www.nature.com/articles/s41598-018-22939-w>

^{xviii} CIEL. „Plastic & Health – The hidden costs of a plastic planet. Link: <https://www.ciel.org/news/plasticandhealth/>

^{xix} Compendium of Scientific, Medical, and Media Findings Demonstrating Risks and Harms of Fracking (Unconventional Gas and Oil Extraction). Link: <http://concernedhealthny.org/>

^{xx} UNEP. „Global Environment Alert Raises Concerns About Gas Fracking“. Link: <http://sdg.iisd.org/news/unep-global-environment-alert-raises-concerns-about-gas-fracking/>

^{xxi} INEOS. „€2.7 billion investment in new petrochemical complex“. 2018. Link: <https://www.INEOS.com/inch-magazine/articles/issue-14/2.7-billion-investment-in-new-petrochemical-complex/>

Nigel Davis. „INEOS chooses Antwerp for €3bn cracker and PDH investment“. ICIS. 15 01 2019. Link:

<https://www.icis.com/explore/resources/news/2019/01/15/10306532/INEOS-chooses-antwerp-for-3bn-cracker-and-pdh-investment/>

Tamsin Walker. „We need to talk about virgin plastics“. Deutsche Welle. 26 04 2019. Link: <https://www.dw.com/en/we-need-to-talk-about-virgin-plastics/a-48458223>

^{xxii} Toward an Understanding of the Environmental and Public Health Impacts of Unconventional Natural Gas Development: A Categorical Assessment of the Peer-Reviewed Scientific Literature, 2009-2015. Link: <https://www.psehealthyenergy.org/wp-content/uploads/2017/04/Literature-Review-2009-2015.pdf>

^{xxiii} Wenonah Hauter, Frackopoly (2016). Link: <https://www.wenonahauter.org/books/frackopoly/>

^{xxiv} Environment America. „Fracking by the Numbers“. April 2016. Link:

<https://environmentohio.org/sites/environment/files/reports/OHE%20FBTN.pdf>

^{xxv} Rob Edwards. „INEOS plea to keep dangerous US fracking pipeline open.“ The Ferret. 19 06 2018. Link: <https://theferret.scot/ineos-plea-us-fracking-pipeline/>

^{xxvi} Jon Hurdle. „Chester County district attorney opens criminal investigation into Mariner East pipeline project.“ 19 12 2018. Link:

<https://stateimpact.npr.org/pennsylvania/2018/12/19/chester-county-district-attorney-opens-criminal-investigation-into-mariner-east-pipeline-project/>

^{xxvii} UN CEDAW questions to UK (18 February – 8 maart 2019). Link:

<http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhslDCrOIUTvLRFDjh6%2Fx1pWATd%2B5F7KFTTO nQ%2BUzl09ul93F42A7z%2BGjpiAT06ul4pomHJ2URbluaN3X6V17lw3ohQBvBNxmZCh1vVVL7jEI>

^{xxviii} CESCR - International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. E/C/12/ARG/CO/4

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=1200&Lang=en

^{xxix} The Permanent Peoples’ Tribunal on Human Rights, Fracking and Climate Change (14-18 mei 2018). Judges’ official preliminary statement. Link: <https://www.tribunalonfracking.org/judges-statements/>

^{xxx} Permanent Peoples’ Tribunal. „Session on Human Rights, Fracking and Climate Change. 14-18 mei 2018. Raadgevende Opinie. Link:

<https://www.tribunalonfracking.org/wp-content/uploads/2019/04/AO-FINAL-3-28-19.pdf>

^{xxxi} https://ec.europa.eu/environment/integration/energy/unconventional_en.htm#recommendation

^{xxxii} Mid-term review of the EU’s Biodiversity Strategy. Link: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0034_EN.html?redirect

-
- ^{xxxiii} IPCC. persbericht: „Summary for Policymakers of IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C approved by governments.“ 8 oktober 2018. Link: http://www.ipcc.ch/news_and_events/pr_181008_P48_spm.shtml
- ^{xxxiv} <https://www.youtube.com/watch?v=1NPuYr1LGMI>
- ^{xxxv} Robert W. Howarth. „Ideas and perspectives: is shale gas a major driver of recent increase in global atmospheric methane?“. *Biogeosciences*, 16, 3033-3046, 2019. Link: <https://www.biogeosciences.net/16/3033/2019/>
- ^{xxxvi} Paris Akkoord. Link: http://unfccc.int/files/meetings/paris_nov_2015/application/pdf/paris_agreement_english_.pdf
- ^{xxxvii} World Meteorological Organization, Climate breaks multiple records in 2016, with global impacts. Link: <https://public.wmo.int/en/media/press-release/climate-breaks-multiple-records-2016-global-impacts>
- ^{xxxviii} Carbon Brief, Analysis: Only five years left before 1.5C carbon budget is blown (mei 2016). Link: <https://www.carbonbrief.org/analysis-only-five-years-left-before-one-point-five-c-budget-is-blown>
- ^{xxxix} StatBel. „Energy Usage Statistics – Energy consumption statistics – Natural gas TJ“. Link: <https://bestat.statbel.fgov.be/bestat/crosstable.xhtml?view=7a9d325e-fd82-48b7-93a6-4a84c7416e95>
- ^{xl} Klimaat.BE „De bijdrage van de belangrijkste sectoren in de totale uitstoot en hun evolutie „. Link: <https://www.klimaat.be/nl-be/klimaatverandering/belgie/belgische-uitstoot/belangrijkste-sectoren>
- ^{xli} Lisa Bradshaw. „Antwerp is one of 50 most-polluted cities in the world“. *Flanders Today*. 29 10 18. Link: <http://www.flanderstoday.eu/antwerp-one-50-most-polluted-cities-world>